

вими факторами, що впливають на ефективність і виразність аргументації. Крім цього, інтегративна модель аргументованого висловлювання передбачає вивчення особливостей створення аргументативного тексту як найповнішої форми аргументованого висловлювання, за допомогою сукупності мовленнєвих компетенцій і комунікативних навичок. Аргументовані вміння допомагають студентам побудувати правильне, логічне і розгорнуте висловлювання, що володіє високим ступенем переконливості і силою впливу – необхідні якості мовлення для вирішення професійних і комунікативних завдань юридичного профілю.

Література

1. Культура ділового спілкування / уклад. : Зубенко Л.Г., Немцов В.Д. – К. : Ек-сОб, 2002. – 200 с.
2. Татенко В.О. Психологія впливу: суб'єктна парадигма / В.О. Татенко // Наукові студії із соціальної та політичної психології : збірник статей. – К. : Сталь, 2000. – Вип. 3 (6). – С. 3-18.
3. Харченко І.І. Термінологічна компетентність як обов'язковий складник мовно-професійної культури майбутніх юристів / І.І. Харченко // Термінологічний вісник. – К., 2013. – Вип. 2 (2). – С. 176-180.
4. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування. – К. : Професіонал, 2004. – 304 с.
5. Щербина О.Ю. Аналітичний та герменевтичний аспекти логічного аналізу юридичної аргументації / О.Ю. Щербина // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : наук. вісник / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Українська АН – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. – Вип. 72. – С. 477-481.

Кузьміна Ірина Сергіївна

доцент кафедри загальноправових
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ШЛЯХИ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ТА БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ВИКОНАВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

Забезпечення принципу законності є одним з головних завдань функціонування всіх державно-владних органів в Україні, в тому числі апарату публічної влади. Найважливішою складовою зазначеного принципу є надання громадянам реальної можливості оскаржувати неправомірні рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень.

Якщо ж суспільна практика не сприймає демократичних процедур, не має міцної традиції правозахисту, то будь-які найпрогресивніші норми можуть залишитися «на папері». Наведена проблема є актуальною і для України,

громадянам якої властивий низький рівень довіри до державного апарату і судової системи зокрема, правовий нігілізм, зневіра у здатності захистити свої права. Тому вкрай важливою є діяльність інститутів громадянського суспільства, спрямована на підвищення інформованості населення про оскаржувальні механізми [1].

Конституція України гарантує кожному право на захист своїх прав і свобод, а також на оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб. Європейська Конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 р. гарантує кожному право на ефективний засіб правового захисту своїх прав і свобод у відповідному національному органі.

Юридичний зміст відносин оскарження утворюють права і обов'язки суб'єктів цих відносин, ці права і обов'язки кореспондують одне одному, що й створює базу для функціонування механізму оскарження. Приклади цьому наводить Д.В. Лученко: так, праву скаржника звернутися зі скаргою відповідає обов'язок компетентного органу цю скаргу своєчасно розглянути; праву компетентного органу (наприклад, адміністративного суду) вимагати необхідних для розгляду скарги матеріалів кореспондує обов'язок інших суб'єктів ці матеріали надати тощо [1, с. 190].

Зазначений правовий інститут, по-перше, має на меті усунення порушень норм права, допущених суб'єктами владних повноважень, і в цьому розумінні виступає гарантією підтримання законності і правопорядку. Причому дія інституту оскарження спрямована на дотримання суб'єктами владно-розпорядчої діяльності як обсягу своїх повноважень, так і процедури їх здійснення.

По-друге, метою оскарження є усунення наслідків порушення правових вимог із боку суб'єкта владних повноважень (скасування незаконного акта, визнання його нечинним, спонукання носія публічної влади до вчинення певних дій тощо).

І нарешті, по-третє, інститут оскарження є способом відновлення прав і законних інтересів осіб, що були порушені через діяльність суб'єктів владних повноважень [2].

Стаття 40 Конституції України закріплює, що усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатись до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, які зобов'язані розглянути такі звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. Операціоналізацію цього права викладено в Законі України «Про звернення громадян», згідно з яким до вказаних органів, їх посадових і службових осіб громадяни можуть звертатись із заявою або вносити пропозицію, звертатись з клопотанням чи скаргою [3]. Частина 2 ст. 55 Конституції України декларує положення про те, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Розгляд справ за скаргами на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, порядок здійснення провадження за скаргами, а також порядок оскарження рішення, прийнятого за результатом розгляду скарги, регламентується Законами України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [4], «Про виконавче провадження» [5] та ін.

Здійснюючи аналіз нормативно-правових актів, які регулюють порядок адміністративного оскарження рішень, дій чи бездіяльності посадових осіб державної виконавчої служби, слід зазначити, що існує низка вад, які виникають у процесі такого регулювання. Так, суттєвою вадю в нормативній регламентації порядку адміністративного оскарження є:

– відсутність безпосереднього визначення в законодавчих актах, які регулюють діяльність органів державної виконавчої служби, такого поняття, як «адміністративне оскарження рішень, дій (бездіяльності) державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби», та чіткої визначеності стадій цього процесу, в межах яких було би окреслено дії як скаржника, так і органу, який розглядатиме скаргу;

– відсутність єдиного нормативного акта, який закріпив би належне функціонування інституту адміністративного оскарження дій чи бездіяльності посадових осіб виконавчої служби [6].

Аналіз норм чинного законодавства України про виконавче провадження дозволяє дійти висновку про існування двох видів оскарження рішень, дій чи бездіяльності приватних виконавців:

1) адміністративний порядок оскарження (до вищестоящої посадової особи);

2) судовий порядок оскарження (до суду) [7, с. 15; 232, с. 295].

Важливо, що в більшості своїй рішення, які приймає примусовий виконавець, та виконавчі дії, які він вчиняє у процесі примусового виконання рішень юрисдикційних органів, відмова або зволікання при їх вчиненні оформлюються відповідними процесуальними документами (постановами). Аналіз п. 9 ч. 1 ст. 3 та ч. 1 ст. 74 зазначеного Закону, ст. 383 Цивільного процесуального кодексу України, ст. 121-2 Господарського процесуального кодексу, ст. 181 Кодексу адміністративного судочинства дозволяє дійти висновку про можливість оскарження не лише конкретних постанов, перелічених у Законі, а й будь-яких інших рішень, дій або бездіяльності посадових осіб органів державної виконавчої служби (які можуть і не оформлюватися постановами або іншими процесуальними документами), якими, на думку суб'єкта виконавчого провадження, порушені його права та законні інтереси, навіть якщо Законом чітко не передбачено можливість їх оскарження. Таким чином, як стверджують С.Я. Фурса та С.В. Щербак, «не має значення, яким розпорядчим документом оформлені дії державного виконавця: постановою, ...актом, резолюцією..., листом чи в іншій формі – чи не оформлені, всі вони можуть бути оскаржені заінтересованими особами» [8, с. 296-297].

Судовий порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності посадових осіб державної виконавчої служби залежно від виконавчого документа, в межах примусового виконання якого здійснюється оскарження, можна диференціювати на: цивільний судовий порядок (виконавчі документи, видані судами загальної юрисдикції); господарський судовий порядок (виконавчі документи, видані господарськими судами); адміністративний судовий порядок (всі інші види виконавчих документів).

Дане розгалуження на практиці викликає плутанину та, як наслідок, тягне за собою відмову у відкритті провадження у справі та пропущення строків на оскарження.

Актуальною є проблема встановлення предметної підсудності, яку можливо вирішити шляхом визначення саме адміністративного суду (провадження у порядку адміністративного судочинства) єдиним компетентним органом, уповноваженим розглядати у судовому порядку скарги на рішення, дії чи бездіяльність посадових осіб органів державної виконавчої служби. У такий спосіб буде конкретизовано та досягнуто єдності у регулюванні процесу оскарження, що сприятиме можливості реалізації суб'єктами виконавчого процесу їх прав, свобод та законних інтересів. Тому доцільно запровадити два можливих рівнозначних варіанти оскарження рішень, дій чи бездіяльності посадових осіб ДВС: адміністративний порядок – у межах системи органів державної виконавчої служби до вищестоящего керівника; судовий порядок – в адміністративному суді в порядку адміністративного судочинства.

Важливо зазначити, що виконавчі документи, видані судами, становлять лише частину рішень, що підлягають примусовому виконанню державною виконавчою службою. Перелік усіх виконавчих документів наведено у ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження». Відповідно до цієї норми до рішень інших органів (посадових осіб) належать виконавчі написи нотаріусів, посвідчення комісій з трудових спорів, що видаються на підставі відповідних рішень таких комісій, постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом, постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій і накладенням штрафу, рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», рішення інших органів державної влади, якщо їх виконання законом покладено на державну виконавчу службу.

Враховуючи положення ч. 2 ст. 74 Закону України «Про виконавче провадження», справи з приводу оскарження виконання цих рішень належать до справ адміністративної юрисдикції.

Аналіз судової практики показує, що мають місце труднощі під час визначення юрисдикції судів щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби під час виконання зведених виконавчих

проваджень.

Згідно зі ст. 33 Закону України «Про виконавче провадження» кілька відкритих виконавчих проваджень про стягнення коштів з одного боржника об'єднуються у зведене виконавче провадження. Ознаками для об'єднання (приєднання) виконавчих проваджень є наявність двох і більше відкритих проваджень щодо одного і того ж боржника про стягнення коштів. У зв'язку з цим у зведеному виконавчому провадженні можуть бути об'єднані виконавчі провадження щодо примусового виконання одного або різних видів виконавчих документів, у тому числі виданих судами однієї чи різних юрисдикцій.

Визначаючи юрисдикцію судів щодо рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби у зведеному виконавчому провадженні, суди враховують, що всі справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності цих органів, прийнятих (вчинених, допущених) з метою виконання зведеного виконавчого провадження, в якому об'єднані виконавчі провадження з примусового виконання виконавчих документів, виданих різними органами, у тому числі судами різних юрисдикцій, належать до юрисдикції адміністративних судів. Такі справи належать до юрисдикції адміністративних судів навіть у разі, коли у зведеному виконавчому провадженні відсутнє виконавче провадження з примусового виконання рішення адміністративного суду.

Юрисдикцію судів щодо вирішення справ з приводу рішень, дій чи бездіяльності органів державної виконавчої служби в межах виконавчого провадження, яке об'єднано (приєднано) у зведене виконавче провадження, необхідно визначати з урахуванням юрисдикції суду, до якого належить суд, який видав виконавчий документ, та статусу позивача як сторони у виконавчому провадженні, на що зверталася увага вище. У разі, коли у зведеному виконавчому провадженні об'єднано виконавчі провадження з примусового виконання рішень, виданих виключно господарськими чи цивільними судами, рішення, дії чи бездіяльність державної виконавчої служби сторони можуть оскаржити до господарського чи цивільного суду відповідно.

Виходячи з вищевикладеного, можна дійти висновку, що найефективнішим вирішенням проблем, пов'язаних з розглядом досліджуваної категорії спорів, та судового оскарження є законодавче віднесення їх до юрисдикції адміністративних судів, які й забезпечать єдність та усталеність судової практики під час розв'язання таких спорів.

Література

1. Лученко Д.В. Про оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень як інститут демократичної держави / Д. В. Лученко // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. – 2013. – № 1. – С. 41-47 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsup_2013_1_9.pdf.
2. Лученко Д.В. Про правову природу оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень як правова категорія / Д.В. Лученко // Вісник Запорізь. нац. ун-ту. Юридичні науки : зб. наук. пр. – 2012. – № 1. – С. 188-193.
3. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу :

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.

4. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1403-19/print1485690104030786>.

5. Про виконавче провадження : Закон України 21.04.1999 № 606-XIV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – С. 207 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/606-14>.

6. Лук'янова М.Л. Правове регулювання адміністративного оскарження дій або бездіяльності посадових осіб державної виконавчої служби / М.Л. Лук'янова // Публічне право. – 2013. – № 2. – С. 369-375 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pp_2013_2_53.pdf.

7. Ігонін Р.В. Організаційно-правові засади діяльності суб'єктів виконавчого провадження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук за спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / Р.В. Ігонін. – Ірпінь, 2007. – 22 с.

8. Фурса С.Я. Виконавче провадження в Україні : навч. посіб. / С.Я. Фурса, С.В. Щербак. – К. : Атіка, 2002. – 480 с.

Куракін Олександр Миколайович
професор кафедри цивільно-правових
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ПРАВА

Перехід України на шлях побудови правової держави та громадянського суспільства обумовив початок складних реформаційних процесів, які поряд з юридичними нормами вітчизняного права перебували під впливом визначених соціальних традицій та звичаїв, а також численних корпоративних правил. Такий стан відносин викликав актуалізацію зацікавлення інструментальним та змістовним наповненням механізмів праворегуляції в аспекті інформаційної функції права, реалізація якої пов'язувалася з доведенням до зацікавлених осіб необхідної правової інформації. Ступінь володіння відповідними відомостями безпосередньо впливав як на рівень можливостей суб'єктів в реалізації їх законних інтересів, так і на спроможність держави здійснювати свою функцію щодо притягнення осіб до юридичної відповідальності за правопорушення. При цьому роль інформаційного забезпечення праворегуляційних механізмів проявляється практично на всіх етапах та формах юридичної діяльності.

Отже, від своєчасного і повного отримання юридично значимої інформації багато в чому залежать дієвість та ефективність поведінки суб'єктів